

Razbijanje klišejev in stereotipov

Gledališki teden kritika *Premieri v celjskem in kranjskem*

gledališču sta kompleksni podobi dilem proletariata in cerkve

Celjsko gledališče nadaljuje svojo tradicijo uprizarjanja sodobne anglosaške dramati-ke, prav britanski avtorji pa so tako v gledališču kot na filmu skoraj edini, ki se kontinuirano poglobljeno in domišljeno posevčajo vprašanjem delavskega razreda.

PETER RAK

Kruh Richarda Beana morda ne sodi v vrhunske stvaritve tega žanra, je pa dovolj domiselno delo, ki ne idealizira abstraktnih ali tipičnih pripadnikov tega sloja, temveč jih predstavi kot ljudi iz mesa in krvi, ki imajo povsem identične težave, upanja in hrepenjenja kot vsi drugi, le da jih izražajo na neposreden oziroma pogosto kar grob in vulgaren način. Ta do sedaj povsem spregledana razsežnost se zdi v današnji slovenski družbi zelo pomembna, saj predstavlja temelj realne in ne samo navidezne inkorporacije vseh slojev v družbeno mrežo, brez vzvišenega in pokroviteljskega tona ali izpostavljanja zgolj njihovih (samo)oklicanih predstavnikov. Režiser Jernej Kobal je takšno premiso lepo izpeljal, delavstvo ni amorfna masa, temveč posamezniki, ki se med seboj razlikujejo celo bolj kot pripadniki višjih slojev, saj jih ne omejujejo konvencije, zlagana sofisticiranost in sprenevedanje.

Poleg režiserja, ki se je projekta lotil zelo suvereno, so za povedno, toplo (glede na njihov temperament in okolje pekarnice celo vročo) in nenazadnje zabavno realizacijo seveda zaslužni igralci. Nikogar ni mogoče posebej izpostavljati, **Vojko Belšak**, David Čeh, Damjan M. Trbovc, Blaž Setnikar, **Branko Završan**, Bojan Umek in Aljoša Koltak so vsi po vrsti izvrstni. Pred nami se razgrne paleta likov, ki jih zaznamujejo solidarnost, kolegialnost, zavist, karierizem, pripadnost podjetju, skrb za eksistenco, v tovrstne profesionalne preokupacije se vpletajo osebne in intimne dileme, ob vseh razlikah med njimi pa jih

povezuje tudi neka skupna vez, ki je v takšni obliki in meri ni mogoče zaslediti v okoljih, ki v družbeni hierarhiji kotirajo višje.

Kruh je vitalna protitež enostranskim podobam družbe, kjer so ne samo vsi vzvodi moči, temveč tudi interpretacije dilem, v rokah ozkega privilegirane sloja, medtem ko delavstvo figurira zgolj kot nemočen in neartikuliran kmet na šahovnici. Prav tako je protitež našim gledališkim trendom, ki se ubadajo predvsem z velikimi, globokimi in usodnimi vprašanji, medtem ko se zdi anglosaksonska poljubnost in duhovitost deplisirana in plehka, čeprav – res na bolj premočrten način – odpira povsem enaka vprašanja.

Hkrati individualizirani in tipizirani liki

Dvom ameriškega dramatika in scenarista Johna Patricka Shanleya je doživel velik uspeh na ameriških odrih in v filmski različici, kar vedno predstavlja določeno težavo pri novi interpretaciji. Režiser Alen Jelen se je v Prešernovem gledališču v Kranju odločil za klasično konverzijsko postavitev s plastično izoblikovanimi dramatis personae, kjer le nekaj elementov (luč, premična stena) ustvarja iluzionistične učinke in primerno atmosfero, sicer pa sta tudi scenografija in kostumografija povsem veristični.

Dva prizora pridige sicer inkorporirata avditorij, saj se občinstvo spremeni v občestvo, gledališka dvorana pa v prostor religiozne liturgije, vendar gre le za kratek vložek, ta nastavek se prelevi v tradicionalno dramsko narativnost brez participacije publike. Liks so obenem individualizirani in tipizirani, saj se pred nami izrišejo trije kompleksni karakterji, ki jih nikakor ne determinira abstraktna enoznačnost, obenem pa predstavljajo tri temeljne figure, ki – vsaj v splošnem, shematičnem dojemanju – prezentirajo današnjo katoliško cerkev.

Oče Flynn (Borut Veselko) simbolizira nekonvencionalno po-

dobno župnika, ki naj bi v skladu z drugim vaticanskim koncilom suho in togo komunikacijo z verniki nadomestil z bolj neortodoksnim pristopom, vendar se izkaže, da prestop iz ekskluzivne pozicije pomeni tudi soočenje z lastnimi nagoni in strastmi, ki jih ni lahko obvladati oziroma je lahko bolj intimen stik prej pretveza za realizacijo prave intimnosti kot pa iskren vzgib. Sestra Alojzija Beauvier (Vesna Jevnikar) predstavlja zagovornico tradicionalnih, neosebnih relacij, vključno s strogimi npravstvenimi določili, sestra Jakobina (Vesna Slapar) pa simbolizira navidez naivno, pa vendarle edino pravo orientacijo, namreč izkazovanje pristne človečnosti in ljubezni.

Vsi trije so ujetniki hierarhične piramide, ki jim po eni strani daje občutek gotovosti in varnosti, po drugi pa jih omejuje oziroma jim onemogoča izpolnjevanje njihovega poslanstva. Hierarhični red zato vsak po svoje krši, končni rezultat pa je frustriranost in nezmožnost izviti se iz začaranega kroga konfliktov, manipulacij in malverzacij, da to ni zgolj problem in krivda cerkve, pa dokazuje gospa Muller (Maša Kagao Knez), saj pasivnost žrtev blokira takojšnje in radikalno sankcioniranje zlorab. Interpreti so povsem na ravni svoje naloge, saj obe plati likov, torej formalne in simbolične ter osebne in intimne, predstavijo v prepričljivem diapozonu racionalnih in iracionalnih potez ter čustvenih stanj, s tem pa se nastavlja ogledalo tako rigidnosti cerkve kot stereotipnemu dojemanju le te v slovenski javnosti.

OCENA

Richard Bean: Kruh

režija Jernej Kobal

SLG Celje

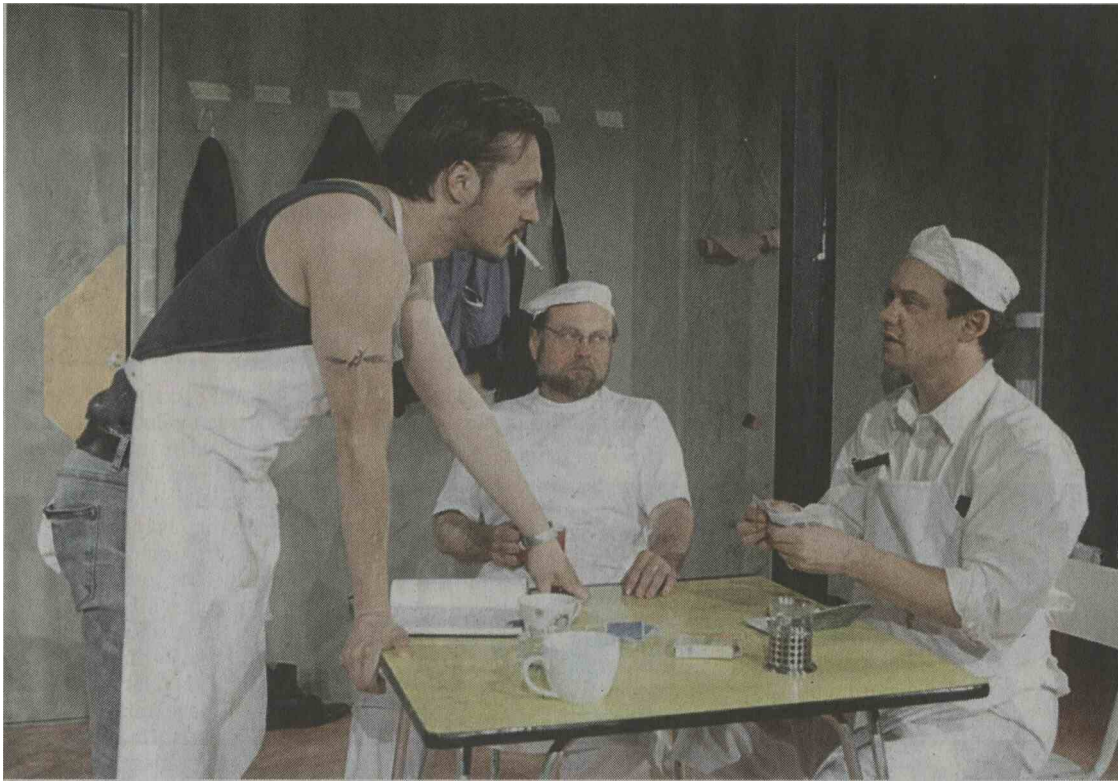
26. 10. 2012

John Patrick Shanley: Dvom

režija Alen Jelen

Prešernovo gledališče Kranj

27. 10. 2012

Richard Bean: Kruh SLG Celje. Blaž Setnikar, Bojan Umek in Damjan M. Trbovc FOTO JAKA BABNIK

John Patrick Shanley: Dvom